กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น

GROUP PROCESS FOR DEVELOPING ADVERSITY QUOTIEN (AQ) OF THE YOUTH AT THE REGIONAL JUVENILE VOCATIONAL TRAINING CENTRE(4), KHON KAEN PROVINCE

วัฒนา ปัดถาวะโร*
รศ.ดร.กาญจนา ไชยพันธุ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) เพื่อศึกษาผลของกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น ปี 2551 ได้มาโดยการทำแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชน ที่มีคะแนนต่ำเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก จำนวน 16 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 8 คน กลุ่มทดลองให้โปรแกรมกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชน จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 40- 50 นาที โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .83 และโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติทดสอบ The Wilcoxon Signed Ranks Test ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยแบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติทดสอบ The Mann – Witney U Test

ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) มีคะแนนความสามารถในการเผชิญ และฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) มีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) สูงกว่าเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : กระบวนการกลุ่ม, การเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค
Keywords : Group Process, Adversity Quotient

** นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

ABSTRACT

This research was Quasi-Experimental Research. The objective of this research was to study the effect of group process on developing the ability to cope with and deal with obstacles or Adversity Quotient (AQ) of the youth at the Regional Juvenile Vocational Training Centre 4, Khon Kaen Province.

The target group of this study included 16 youths in Regional Juvenile Vocational Training Centre 4, Khon Kaen Province in 2008. They obtained low scores ranking in order from high to low in responding The Adversity Quotient Scale (AQ). Eight of them were assigned into the experimental group, the other 8 youths were in the control group. The experimental group obtained The Group Process Program for developing their Adversity Quotient (AQ) for 10 sessions, 40-50 minutes each session, led by the researcher as the group leader. The instruments of this study were: 1) The Adversity Quotient5 Scale with reliability coefficient .83, and 2) The Group Process Program for developing the youths' adversity quotient (AQ). Both of the experimental group and control group responded The Adversity Quotient Scale. The experimental group were experimented by participating in The Group Process Program for developing their adversity Quotient (AQ). After the experiment, the questionnaires were given for measuring the youths' Adversity Quotient (AQ) during posttest with both the experimental group and control group. The obtained scores were analyzed by calculating The mean and Standard Deviation. The differences of experimental group's average scores between pretest and posttest from Adversity Quotient Scale were tested by using The Wilcoxon Signed Ranks Test. The differences of the experimental group and control group' average scores between pretest and posttest were tested by using The Mann-Witney U Test.

The research findings found that the youth at The Regional Juvenile Vocational Training Centre participating in Group Process Program for developing Adversity Quotient (AQ) obtained higher adversity quotient scores than before participating in Group Process Program for developing Adversity Quotient (AQ) at .05 significant level. Moreover, The youths trained in The Regional Juvenile Training Centre participating in group process for developing Adversity Quotient (AQ), obtained scores of Adversity Quotient (AQ) in higher level than those in the Center who weren't trained by group process for developing Adversity Quotient (AQ) at .05 significant level.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความรุนแรงและการกระทำผิดที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในปัจจุบันนับวันยิ่งเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยโครงการ Child Watch พบว่า เยาวชนในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. ตกอยู่ในวัฏจักรของการตบตีและเตะ ประมาณ 1 ใน 10 หรือประมาณ 700,000 คน จากจำนวนเยาวชนทั้งหมด 7 ล้านคน (มติชน, 2549 อ้างถึงใน ปิยธิดา เลื่อนพลับ, 2550) และจากสถิติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า เยาวชนที่มีอายุ 15-18 ปี มีการกระทำผิดใน พ.ศ. 2546 จำนวน 25,602 คน และใน พ.ศ. 2547 ได้เพิ่มจำนวนเป็น 28,131 คน จากสถิติล่าสุดในปี พ.ศ. 2548 ยังคงพบว่าเยาวชนกระทำผิดส่วนใหญ่มีอายุ 15-18 ปี มีจำนวน 30,208 คน (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2549 อ้างถึงใน ปิยธิดา เลื่อนพลับ, 2550) แสดงให้เห็นว่ามีเยาวชนกระทำผิดกฎหมายเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และการที่เยาวชนต้องเข้ามาอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนทำให้เขารู้สึกสูญเสียบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบต่างๆ ที่เคยปฏิบัติ สูญเสียความมั่นคงทางจิตใจ เป็นภาระ

พึ่งพาผู้อื่น (Kipnis, 1961 อ้างถึงใน ยุภาพร ยุระยาตร์, 2544) สาเหตุของการกระทำผิดนั้นจากสถิติข้อมูลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จะพบว่าสาเหตุของการกระทำผิดนั้นมีสาเหตุมาจากครอบครัว การคบเพื่อน (กองวิจัยและพัฒนาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2551) ปี 2549 เยาวชนในจังหวัดขอนแก่นที่กระทำผิดมีจำนวนทั้งหมด 300 คน และปี 2550 มี จำนวน 450 คน จะเห็นได้ว่าเยาวชนมีปัญหาการกระทำผิดเพิ่มขึ้น ดังนั้นการรอการปล่อยกลับไปเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศซึ่งในการที่ต้องออกไปนี้ เยาวชนที่เคยกระทำผิดต้องใช้ชีวิตผจญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ต้องแก้ไขในการฝ่าฟัน และเนื่องจากความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคมีความสำคัญยิ่งในชีวิตมนุษย์ บุคคลจะมีชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุขมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการเผชิญ และฝ่าฟันอุปสรรค ซึ่งดูจะเป็นกิจกรรมตลอดชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2535) เพราะถ้าหากไม่มีการเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อาจทำให้เยาวชนที่ออกไปไม่สามารถปรับตัวและอาจจะกลับมากระทำผิดซ้ำอีกครั้ง

ชีวิตของมนุษย์ทุกชีวิตนั้นต้องผจญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ทุกคนต้องแก้ไขฝ่าฟันในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยาประการหนึ่งที่เรียกว่า ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค กล่าวได้ว่า ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค คือ รูปแบบปฏิกิริยาการตอบสนองหรือพฤติกรรมของคนๆ นั้นต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิต เป็นกลไกของสมอง เกิดจากใยประสาทต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้น ฝึกฝนขึ้น รูปแบบที่เกิดขึ้นเป็นการจัดการกับปัญหา การตอบสนองนี้บางครั้งก็เป็นอัตโนมัติ เป็นการตอบสนองที่มาจากส่วนที่ลึกมากของสมอง งานวิจัยได้วิเคราะห์บุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพต่างๆ โดยใช้แบบทดสอบสติปัญญามาตรฐาน ผลการวิจัย ไม่พบว่าผู้ที่ได้ผลคะแนนสูงจากการทำแบบทดสอบ คือ ผู้ที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ แต่สิ่งที่ทำให้บุคคลๆ นั้นประสบความสำเร็จคือ ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค และการแก้ปัญหาการฝ่าฟันอุปสรรคนั้นเป็นกิจกรรมตลอดชีวิตที่ทุกคนควรได้เรียนรู้ แล้วนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและสังคม (Stoltz, 1997) ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค เป็นความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความลำบาก โดยผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูง จะมีจิตใจเข้มแข็งไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ แม้จะพ่ายแพ้หรือล้มไปแล้ว ก็จะสามารถลุกขึ้นมาต่อสู้ใหม่ได้ ส่วนผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหา ความผิดหวังหรือความทุกข์ยากก็จะยอมแพ้ และรู้สึกเป็นทุกข์ (เมธยา คูณไทยสงค์, 2546) ซึ่งความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคนั้นจะช่วยทำนายได้ว่าใครมีศักยภาพในการทำงาน ใครจะอดทนต่อความยากลำบากและใครจะได้รับชัยชนะ (Stoltz, 1997)

กระบวนการกลุ่มเป็นกิจกรรมในการเสริมสร้างให้ผู้ที่ร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิราณี ฟูวุฒิ (2543) ที่ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มปรับพฤติกรรม มีแนวโน้มพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงจากระยะก่อนการทดลอง การจัดกระบวนการกลุ่ม ขึ้นกับวัตถุประสงค์และความพร้อมของแต่ละกลุ่ม ส่วนใหญ่จะเน้น การจัดกิจกรรมที่ยึดสมาชิกกลุ่มเป็นศูนย์กลาง เพื่อเน้นให้สมาชิกกลุ่มเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นการจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมายโดยจัดกิจกรรมที่ให้สมาชิกกลุ่มได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง (ช่อลัดดา ขวัญเมือง, 2541) เมื่อบุคคลเข้ากลุ่มจะเรียนรู้การปฏิบัติตัวในสังคม รู้จักควบคุมอารมณ์ในการแสดงออก เพราะได้รับประสบการณ์ จากสมาชิกกลุ่ม การพัฒนาบุคลิกภาพ และลักษณะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2539)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการกลุ่มสามารถปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และสามารถเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเยาวชนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจจะนำกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) มาใช้กับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

เขต 4 จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่ต้องออกไปใช้ชีวิตในสังคม และต้องเผชิญกับปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

คำถามการวิจัย

การใช้กระบวนการกลุ่มพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น ได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการใช้กระบวนการกลุ่มพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลอง

2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้กระบวนการกลุ่มพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ด้านละ 10 ข้อ รวม 40 ข้อ มี 4 ด้าน ได้แก่

1) ความสามารถในการรับรู้ระดับของอุปสรรค (Reach) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรับรู้ว่าปัญหามีจุดเริ่มต้นและมีจุดสิ้นสุดเมื่อใด รู้จักพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล

2) ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค (Ownership) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการวิเคราะห์แยกแยะได้ว่าปัญหาเกิดจากอะไร รู้สาเหตุของปัญหาได้และตัดสินใจได้ว่าตนต้องปฏิบัติอย่างไรเมื่อประสบกับปัญหา

3) ความสามารถในการทนทานต่ออุปสรรค (Endurance) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรับมือ หรือทนทานกับความยืดเยื้อของปัญหา มีความมานะอดทนในการแก้ปัญหา

4) ความสามารถในการควบคุมอุปสรรค (Control) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเลือกวิธีการ ตัดสินใจในการควบคุมปัญหา หรือสถานการณ์เพื่อให้เกิดผลดีที่สุด

ครั้งที่	เรื่อง	สาระสำคัญ
1	สัญลักษณ์	การทำความรู้จักและการสร้างความคุ้นเคยกันจะเป็นแนวทางให้สมาชิกได้เปิดเผยตนเองและแสดงให้เห็นในสิ่งที่เป็นตัวตนที่แท้จริงออกมาให้ผู้อื่นได้รับรู้
2	อะไรจะตามมา	การให้สมาชิกเข้าใจถึงผลของการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง
3	ผลมาจากเหตุ	การที่สมาชิกสามารถพิจารณาไตร่ตรองว่าปัญหามีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดเมื่อใด
4	คุณยายหาเข็ม	การตระหนักถึงผลของการแก้ปัญหาด้วยอารมณ์โดยไม่ใช้เหตุผล
5	จะทำอย่างไร	การแก้ปัญหาต่างๆ ต้องคิดถึงสาเหตุและผลอย่างไตร่ตรอง
6	วางแผนแก้ปัญหา	ความทนทานต่ออุปสรรคเมื่อเกิดปัญหาสามารถอดทนรอและคิดหาวิธีแก้ปัญหา อย่างรอบคอบ
7	เกมหยิบมะนาว	การวางแผนในการทำงานและการแก้ปัญหาร่วมกับผู้อื่นเมื่อเจอสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์
8	ตัดสินใจ	การตัดสินใจที่เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์และการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

ครั้งที่	เรื่อง	สาระสำคัญ
9	สร้างเจดีย์	การวางแผน ตัดสินใจ ควบคุมปัญหา แก้ปัญหาให้เกิดผลดีที่สุด
10	สิ่งที่อยากบอกทุกคน	การบอกความรู้สึกของตัวเองต่อการเข้ากลุ่มให้เพื่อนรับรู้ สรุปแนวทางที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นคำมั่นสัญญาและเป็นกำลังใจต่อกัน

2. โปรแกรมกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชน จำนวน 10 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 40- 50 นาที โดยเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ติดต่อกัน โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม โครงสร้างโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม ดังนี้

3. เยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปี ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ที่อยู่ในสถานฝึกอบรมและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น

1. กลุ่มเป้าหมาย

1) ประชากร เป็นเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น ปี 2551 จำนวน 50 คน อายุระหว่าง 16-18 ปี

2) กลุ่มตัวอย่าง เป็นเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น ปี 2551 จำนวน 16 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 8 คน ได้มาโดยการทำแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชน ที่ได้คะแนนต่ำ และเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีคะแนนใกล้เคียงกัน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โปรแกรมกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชน

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 แบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ซึ่งผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ของ เมธาวดี สังขะมาน (2548) เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อความต่างๆ ที่บรรยายถึงความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค 4 ด้าน คือ ความสามารถในการรับรู้ระดับของอุปสรรค ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ความสามารถในการทนทานต่ออุปสรรค และความสามารถในการควบคุมอุปสรรค ด้านละ 10 ข้อ รวม 40 ข้อ

3.2 โปรแกรมกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชน ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค 4 ด้าน คือ 1) ความสามารถในการรับรู้ระดับของอุปสรรค 2) ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค 3) ความสามารถในการทนทานต่ออุปสรรค และ 4) ความสามารถในการควบคุมอุปสรรค จำนวน 10 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 40- 50 นาที จัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ติดต่อกัน โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม ซึ่งมีโครงสร้างโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชน ดังนี้

ครั้งที่	เรื่อง	สาระสำคัญ
1	สัญลักษณ์	การทำความรู้จักและการสร้างความคุ้นเคยกันจะเป็นแนวทางให้สมาชิกได้เปิดเผยตนเองและแสดงให้เห็นในสิ่งที่เป็นตัวตนที่แท้จริงออกมาให้ผู้อื่นได้รับรู้
2	อะไรจะตามมา	การให้สมาชิกเข้าใจถึงผลของการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง
3	ผลมาจากเหตุ	การที่สมาชิกสามารถพิจารณาไตร่ตรองว่าปัญหามีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดเมื่อใด
4	คุณยายหาเข็ม	การตระหนักถึงผลของการแก้ปัญหาด้วยอารมณ์โดยไม่ใช้เหตุผล
5	จะทำอย่างไร	การแก้ปัญหาต่างๆ ต้องคิดถึงสาเหตุและผลอย่างไตร่ตรอง
6	วางแผนแก้ปัญหา	ความทนทานต่ออุปสรรคเมื่อเกิดปัญหาสามารถอดทนรอและคิดหาวิธีแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ
7	เกมหยิบมะนาว	การวางแผนในการทำงานและการแก้ปัญหาร่วมกับผู้อื่นเมื่อเจอสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์
8	ตัดสินใจ	การตัดสินใจที่เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์และการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย
9	สร้างเจดีย์	การวางแผน ตัดสินใจ ควบคุมปัญหา แก้ปัญหาให้เกิดผลดีที่สุด
10	สิ่งที่อยากบอกทุกคน	การบอกความรู้สึกของตัวเองต่อการเข้ากลุ่มให้เพื่อนรับรู้ สรุปแนวทางที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นคำมั่นสัญญาและเป็นกำลังใจต่อกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ก่อนการทดลอง

นำแบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ไปเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง (Pretest) กับประชากร จำนวน 50 คน เพื่อวัดคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) และเรียงลำดับคะแนนจากน้อยไปหามาก แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน ให้ภายในกลุ่มมีคะแนนใกล้เคียงกัน

2) ขั้นการทดลอง

ดำเนินการทดลองโดยการให้โปรแกรมกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 40- 50 นาที กับกลุ่มทดลอง ตั้งแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2552 ถึงวันที่ 7 มีนาคม 2552 สัปดาห์ละ 2 ครั้งติดต่อกัน

3) หลังการทดลอง

เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยนำแบบแบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ไปเก็บข้อมูล หลังการทดลอง (Posttest) กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากแบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค

2) ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบ The Wilcoxon's Matched-Pairs Signed-Ranks Test

3) ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติทดสอบ The Mann - Whitney U-test

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลอง ที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) มีคะแนนหลังการทดลอง เฉลี่ย 129.87 S.D. 8.21 คะแนนก่อนการทดลอง เฉลี่ย 120.25 S.D. 9.77 กลุ่มควบคุมมีคะแนนหลังการทดลอง เฉลี่ย 120.12 S.D. 7.66 คะแนนก่อนการทดลอง เฉลี่ย 118.87 S.D. 7.73

ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบ The Wilcoxon's Matched-Pairs Signed-Ranks Test ดังนี้

กลุ่ม	$\bar{X}$	S.D.	Z	Sig.(2-tailed)
ก่อนการทดลอง	120.25	9.77	-2.524	.012*
หลังการทดลอง	129.87	8.21		

*P < .05

พบว่า กลุ่มทดลอง หลังการทดลองคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชนหลังหารทดลอง เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลอง

ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติทดสอบ The Mann - Whitney U-test

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	U
กลุ่มทดลอง	129.87	8.21	0.068
กลุ่มควบคุม	120.12	7.66	

*P < .05

พบว่า กลุ่มทดลอง มีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชนหลังการทดลอง เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น

ข้อที่ 1 หลังการทดลอง เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น มีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) สูงขึ้นกว่า ก่อนการทดลอง

ข้อที่ 2 หลังการทดลอง เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น มีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) สูงขึ้นกว่า กลุ่มควบคุม

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของธิดารัตน์ พวงงาม (2548) ที่ศึกษา ผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 4 จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกันและมีการใช้กิจกรรมกลุ่มหรือกระบวนการกลุ่ม เพราะเยาวชนในศูนย์ฝึกและ

อบรมที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มได้เรียนรู้ตนเองจากกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมครั้งที่ 1 สัญลักษณ์แทนตัวฉัน สมาชิกลุ่มได้วาดภาพที่แสดงถึงตัวตนของตนเองและอธิบายให้สมาชิกกลุ่มได้รับรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างบรรยากาศในการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มให้เป็นที่คุ้นเคย เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แขมมณี (2522) ที่กล่าวว่า วิธีที่ดีที่สุดในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ คือ การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มมีอิสระในการแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนให้กลุ่มรับรู้ และเปิดเผยตนเองให้มากที่สุด ซึ่งในการร่วมกระบวนการกลุ่มแต่ละครั้ง สมาชิกให้ความสนใจโดยมีการซักถาม ร่วมแสดงความคิดเห็น ในแต่ละครั้งและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับกับกรมสุขภาพจิต (2539) ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลเข้ากลุ่มจะเรียนรู้การปฏิบัติตัวในสังคม รู้จักควบคุมอารมณ์ในการแสดงออก การพัฒนาบุคลิกภาพ และลักษณะของตนเองให้ดีขึ้น เพราะได้เรียนรู้ประสบการณ์จากสมาชิกภายในกลุ่ม และจากงานวิจัยของกัมพล เจริญรักษ์ (2550) ที่ศึกษาการพัฒนาชุดฝึกความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนกระแชงวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลการวิจับพบว่า ชุดฝึกความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 4 หลังนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค เพิ่มขึ้น จากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) มีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการกลุ่มมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นต่อการติดต่อสัมพันธ์ของคนในสังคม ความสามารถในการแสดงออกที่เหมาะสมนี้จะทำให้บุคคลที่เขามีความสัมพันธ์ด้วยแสดงท่าทีต่อเขาในทางที่ดีขึ้น เช่น ให้การยอมรับ ชื่นชม เป็นมิตร เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เขากล้าที่จะเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ต่อไปได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น ทางศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและติดตามผลของเยาวชนหลังจากออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้ว

2) การเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มในแต่ละครั้งสถานที่ไม่ค่อยมิดชิดเป็นส่วนตัว ทำให้บางครั้งสมาชิกกลุ่มสนใจสิ่งแวดล้อมรอบข้าง หรือมีสมาชิกนอกเหนือจากกลุ่มอยากเข้าร่วมด้วย หากมีการจัดกิจกรรมกลุ่มควรจัดในบริเวณห้อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรจัดเวลาของกระบวนการกลุ่มให้สอดคล้องกับเวลาของกิจกรรมประจำวันของเยาวชน เนื่องจากเยาวชนต้องเข้าหน่วยฝึกของทางศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น ของตนเองเพื่อฝึกปฏิบัติ อาจทำให้กระทบกิจกรรมของเยาวชน

2) ควรจัดให้มีโปรแกรมการให้คำปรึกษาร่วมกับกระบวนการกลุ่ม เนื่องจากเยาวชนมีพื้นฐานทางครอบครัวที่แตกต่างกัน และมีปัญหาที่ไม่เหมือนกัน เพื่อเป็นการช่วยเหลือเยาวชน ได้ตรงประเด็น

8. เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2539). **คู่มือกลุ่มจิตบำบัดสำหรับนักสุขภาพจิต.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ร.ส.พ

กองวิจัยและพัฒนาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2551). **การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.** Online.http://research.police.go.th/report_44_chield.html.

กัมพล เจริญรักษ์. (2550). **การพัฒนาชุดฝึกความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนกระแซงวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2541) **กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน.** กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

ทิศนา แขมมณี. (2522). **คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิดารัตน์ พวงงาม. (2548). **ผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 4 จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปิยธิดา เลื่อนพลับ. (2550). ก**ารพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการของเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2535). **การสร้างสัมพันธภาพ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ร.ส.พ.

เมธยา คูณไทยสงค์. (2546). **จิตลักษณะบางประการที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เมธาวดี สังขะมาน. (2548). **ตัวแปรคัดสรรที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2547.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ยุภาพร ยุระยาตร์. (2544). **ผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเน้นทฤษฎีการพิจารณาเหตุผลและอารมณ์และการให้ข้อสนเทศที่มีต่อการพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในสถานฝึกและอบรม สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศิราณี ฟูวุฒิ. (2543). **ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดชียงใหม่. ก**ารค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Stoltz Pual, G. (1997). **Adversity Quotient: Turning Obstacles into Opportunities.** New York: United Stages of America.